

Asia: VN/1453/2025

Lausuntopyyntö pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Muu taho

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi tässä

Valtionneuvoston alaisuudessa toimiva Nuorten Luonto- ja Ilmastoryhmä NUOLI

LAUSUNTO

Yhdyn pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnokseen, ei muuta lausuttavaa

Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

1) Huomioita pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman taustalla olevista vaihtoehtoisista skenaarioista (suunnitelman luku 2)

NUOLille oleellisin ongelmakohta suunnitelman skenaarioihin liittyen on se, että vain yhdessä kuudesta skenaariosta päästään Suomen ilmastolain tavoitteeseen hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä. On oleellista, että skenaarioissa tunnistetaan erilaiset globaalin politiikan ja talouden kehityskulut sekä erilaiset poliittiset arvovalinnat, jotka vaikuttavat Suomen ilmastopolitiikkaan. Samaan aikaan kansallisella politiikalla on mahdollista saada aikaan ilmastolain mukaisia päästövähennyksiä riippumatta talouden ja globaalin politiikan kehityskuluista. Ilmastolain 9 § 2 momentin nojalla olisi perusteltua, että myös skenaarioista valtaosa keskittyisi viitoittamaan tietä vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen.

Mielestämme on hienoa, että Yhteiskunta edellä -skenaariossa korostetaan uuden talousajattelun tarvetta sekä paikallisten ratkaisujen merkitystä. Muuten kyseinen skenaario jää epäselväksi tavoitteiltaan ja suhteessa muihin skenaarioihin. Skenaarioiden erot ovat ajoittain muutenkin epäselviä ja ristiriitaisia. Esimerkki tästä on teknisten nielujen suuri rooli BIZ-skenaariossa muihin skenaarioihin verrattuna.

Useammassa suunnitelman skenaariossa nousee esiin turvallisuuden ja kunnianhimoisen ilmastopolitiikan välinen ristiriita. Erityisesti Suomi edellä-skenaariossa mainitaan turvallisuusympäristön muutokset ja kansallisten intressien priorisoiminen ja näiden seurauksena kyvyttömyys päästä ilmastolain tavoitteisiin. Haluamme korostaa sitä, että kunnianhimoisen ilmastopolitiikka ei toimi ristiriidassa kansallisen turvallisuuden varmistamisen kanssa, vain vahvistaa turvallisuuteen liittyviä tavoitteita. Jatkuvasti nopeammin etenevä ilmastonmuutos aiheuttaa tutkitusti suuria riskejä esimerkiksi maataloudelle, jolloin kyseisessä skenaariossa mainittu korkean omavaraisuuden tavoittelu voi vaikeutua huomattavasti. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on ennen kaikkea turvallisuuskysymys Suomelle, ja näiden kahden tavoitteen vastakkainasettelu on kansallisten intressien vastaista.

2) Huomioita toimialakohtaisista etenemisvaihtoehdoista (suunnitelman luku 3)

Teknologisilla ratkaisuilla on rooli ilmastonmuutoksen torjunnassa, mutta tärkeämpää olisi keskittyä päästövähennyksiin, joihin meillä on jo teknologiset valmiudet. Mielestämme teknologiset ratkaisut ovat strategiassa liioitellun suuressa roolissa, ja toimet eri tuotannon ja kulutuksen vähentämiseksi jäävät liian pieniksi. Esimerkiksi liikenteen päästöjen vähentämisessä toimet keskittyvät autoliikenteen sähköistymiseen autoilun vähentämisen tai joukkoliikenteen käytön sijaan.

3) Huomioita kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien kehitysnäkymistä (suunnitelman luku 4)

Tässäkin suhtaudumme kriittisesti teknologisten ratkaisujen rooliin ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Tekniset hiilinielut eivät voi toimia korvikkeena luontaisille nieluille. Hiilidioksidin talteenotto ja varastointi lisäävät merkittävästi sähkönkulutusta, muodostavat huomattavan taloudellisen rasitteen suomalaisille veronmaksajille ja ovat teknologiana yhä niin kehittymättömiä, ettei näin mittavissa taloudellisissa päätöksissä voida laskea niiden varaan. Puhumattakaan niistä turhista kustannuksista, joita ilmenee kuljettaessa hiilivarastoja esimerkiksi Pohjanmeren alueelle. Bioenergia ei ole uudistuva energian muoto, eikä siihen perustuvat hiilinielut ole kestävä ratkaisu päästöjen vähentämiseen.

NUOLI pitää hyvänä, että kasvipainoitteisuutta korostetaan maatalouden tulevaisuuden strategiana ja sen kehittämistä vähempipäästöiseen suuntaan. Haluamme kuitenkin korostaa sitä, että kuluttajien tottumuksia ohjaavat muutkin tekijät kuin maku- ja ruokailutottumukset, ja esimerkiksi maatalouden tuet vaikuttavat suoraan eri tuotteiden hintaan, jolla on suuri vaikutus kuluttajien valintoihin. Kuluttajien ja yksilöiden vastuun korostamisen sijaan peräänkuulutamme järjestelmätason muutoksia ja poliittista ohjausta ruokajärjestelmään kasvipainoitteisuuden kasvattamiseksi.

4) Puuttuuko suunnitelmassa kuvattujen kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien joukosta joku keskeinen menetelmä (suunnitelman luku 4)?

Tutkimuksessa on viime aikoina enenevissä määrin tunnistettu ilmastojärjestelmän keikahduspisteiden ylittymisen riski. Useat näistä keikahduspisteistä, kuten Pohjois-Atlantin AMOC-merivirta tai Grönlannin mannerjäättikkö sijaitsevat lähellä Suomea ja vaikuttavat merkittävästi Suomeen, minkä vuoksi keikahduspisteiden ylittymisen estämiseen on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota. Ensisijainen keino tähän ovat tietenkin nopeat päästövähennykset ja hiilinielun

vahvistaminen, mutta tutkijat ovat myös ehdottaneet erilaisia teknisiä menetelmiä jäätiköiden suojaamiseksi tai ilmaston viilentämiseksi. Nämä erilaiset ilmastointerventiot eroavat fysikaalisilta ja poliittisilta vaikutuksiltaan ja riskeiltään, joten niitä on tärkeää tutkia toisistaan erillisinä keinoina.

Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa olisi ilmastolain 9 § momentin 4 hengessä hyvä nostaa esiin, että Suomen on tärkeä osallistua erilaisten ilmastointerventioiden mahdollisten vaikutusten kartoittamiseen, varsinkin jos niiden vaikutukset keskittyvät Arktisen alueen ilmaston keikahduspisteisiin.

5) Muita huomioita pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman eri skenaariot ovat mielenkiintoinen tapa hahmottaa mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja, mutta kuten aiemmin todettiin niistä puuttuu aito kunnianhimo Suomen ilmastolakiin kirjatun vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Yleisemminkin suunnitelmaa vaivaa suunnitelmallisuuden puute ja aito pyrkimys Suomen ilmastolain ja Pariisin sopimuksen mukaisten päästövähennysten toteuttamiseen. Ilmastolain 9 § momentissa 2 määriteltyä tarkoitusta paremmin noudattava lähestymistapa olisi ollut muotoilla useita erilaisia globaalin politiikan ja talouden kehityskulkuja kuvaavia skenaarioita, joissa Suomen ilmastolakiin kirjattu vuoden 2035 hiilineutraaliustavoite saavutetaan poliittisilla toimilla. Näin suunnitelma tarjoaisi aitoja tulevaisuudennäkymiä ekologisesti kestävään tulevaisuuteen sen sijaan, että se valmistelisi maaperää vuoden 2035 tavoitteen suhteen luovuttamiselle.

Suunnitelma loppuu, aivan oikein, toteamukseen siitä, että maankäyttösektorin kehitys on keskeisin haaste Suomen tämänhetkisessä ilmastopolitiikassa. Vastuu maankäyttösektorin tulevaisuudesta kuitenkin siirretään ulkoisen toimintaympäristön kysynnän ja tarjonnan vaihteluille sen sijaan, että tunnistettaisiin kysymyksen poliittisuus ja valtion mahdollisuudet vaikuttaa hakkuiden määrään. Samanlainen ajopuuajattelu tuntuu leimaavan pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaa yleisemminkin: Suomen valtion mahdollisuuksia toteuttaa aidosti kestävä ja oikeudenmukaista ilmastopolitiikkaa ei tunnisteta, vaan ajatellaan Suomen päästöjen seuraavan markkinoiden ja maailmanpolitiikan määrittämiä polkuja.

Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman sisältöä määrittää ilmastolain 9 § ja siten sen on perusteltua keskittyä nimenomaan ilmastolain 2 § päästövähennystavoitteisiin. Ilmastolain 9 § 4 momentissa kuitenkin mainitaan myös ”muut - - tarpeelliset seikat”. Täten olisi ollut perusteltua mainita myös ilmastomuutoksen ja muiden ekologisten ongelmien, kuten luonnon monimuotoisuuden häviämisen väliset yhteydet ja kiinnittää huomiota siihen, millaisia vaikutuksia erilaisilla ilmastotoimilla on esimerkiksi luonnon monimuotoisuuteen tai materiaalinkulutukseen. Lisäksi olisi tärkeää tunnistaa, että Suomen tuotantoperäisten päästöjen tarkastelu ei anna koko kuvaa suomalaisen yhteiskunnan ilmastokestävydestä, sillä Suomen kulutusperäiset päästöt ovat merkittävästi tuotantoperäisiä päästöjä korkeammat.

NUOLI haluaa korostaa, että ilmastolain tavoitteista ja erityisesti vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteesta joustaminen ei ole vaihtoehto, vaan niiden saavuttamiseen on löydettävä

mahdollisimman oikeudenmukaiset keinot poliittisesta työkalupakista, riippumatta globaalin politiikan ja talouden kehityskuluista. Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman skenaarioiden olisi näin ollen perusteltua keskittyä kuvaamaan skenaarioita, joissa hiilineutraaliustavoitteeseen päästään ilmastolain määrittämässä aikataulussa.

Lausunto- ja kuulemismenettelyiden osalta NUOLI katsoisi hyväksi, että jätettyihin mielipiteisiin laadittaisiin yleisvastineen lisäksi kuhunkin kannanottoon erillinen perusteltu päätelmä.

Emilia Hanhiova
Nuorten Luonto- ja Ilmastoryhmä NUOLI